

Mr. sc. Marin Mrčela*

PRESUDA NA ZAHTJEV STRANAKA U ISTRAZI

U ovom radu autor obrađuje nov oblik stranačkog sporazumijevanja u hrvatskom kaznenom postupku: presudu na zahtjev stranaka u istrazi. Riječ je o modelu koji u stranim zakonodavstvima, poglavito anglo-američkom, predstavlja vrlo koristan alat za učinkovitost kaznenog pravosuđa. Model ima dobre i loše strane, pa je očekivati da će i u nas imati pristaše, ali i one koji ga neće odobravati. Osnovna intencija uvođenja tog modela kod nas je učinkovitost kaznenog postupka, odnosno brz način rješavanje spora sporazumom stranaka. Hoće li model zaživjeti u praksi, ostaje vidjeti. Ovdje je dan kratak povijesno-komparativni prikaz instituta pogađanja stranaka u kaznenom postupku s detaljnijim osvrtom na američki model te konačno analiza odredbe čl. 190.a ZKP. Sve to moglo bi pridonijeti primjeni tog novog instituta u nas.

I. UVOD

1. Od 1. siječnja 2003. počinje primjena odredaba Zakona o kaznenom postupku koje u našu kaznenoprocenu praksu uvode dva dodatna oblika sporazumijevanja stranaka o optužbi. Jedan je oblik skraćeni postupak ako se okrivljenik suglasi s vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije koju je u optužnom prijedlogu predložio tužitelj (čl. 442. st. 5. Zakona u kaznenom postupku, dalje: ZKP). Drugi je oblik presuda na zahtjev stranaka u istrazi (čl. 190.a ZKP). Obje novine zaslužuju posebnu pozornost jer u nas uvode sporazum stranaka nakon kojeg dolazi do donošenja presude. Na taj način u nas je uvedeno nešto što u stranim zakonodavstvima već postoji duži niz godina. Poznati anglo-američki *plea bargaining* tako dobiva hrvatsku inačicu. Stranačko pregovaranje, dogovaranje i sporazumijevanje ulazi dakle i u naš kazneni postupak. Donošenje presude moguće je zajedničkim sporazumom tužitelja i okrivljenika (uviijek uz prisutnost branitelja). Da bi stranke postigle sporazum, one trebaju pregovarati i sprazumijevati se o optužbi. Ovaj rad razmatra upravo te okolnosti i samo donošenje presude na zahtjev stranaka u istrazi.

2. Strana iskustva uče nas o pozitivnim i negativnim iskustvima tog instituta kaznenog procesnog prava. Pregovaranje nije suvremeni izum - bilo je prisutno dok je kazneni postupak bio u povojima. Radi boljeg razumijevanja tog instituta najprije se daje lapidarni povijesno-komparativni prikaz, a nakon toga poseban

* Mr. sc. Marin Mrčela, sudac Županijskog suda u Zagrebu

osvrst na stranačko pregovaranje u Sjedinjenim Američkim Državama. Amerikanci se pregovaranjem u kaznenom postupku koriste već dugi niz godina i vrlo često. Mnogi praktičari ističu kako bi funkcioniranje američkog kaznenog pravosuđa bez pregovaranja bilo nezamislivo. Jasno je stoga da na američkom kontinentu postoji bogata praksa, iskustvo i znanstvena obrada tog instituta. Zato je američkom *plea bargainingu* posvećeno više prostora jer on može pomoći i razumijevanju naše inačice za domaću uporabu.

II. KRATAK POVIJESNO-KOMPARATIVNI PRIKAZ STRANAČKOG POGAĐANJA KAO OBLIK ZAVRŠETKA KAZNENOG POSTUPKA*

3. Srednjovjekovni kazneni postupak bio je neformalan. U tom starom akuzatornom postupku nije bilo državnog tužitelja, već je optužbu pred sud donosio oštećenik (žrtva), a odluku su donosili članovi zajednice. U staroj Engleskoj to je bila porota (*jury*), a u staroj Njemačkoj presuđivači su bili *skabini*, *Schöffen*. Profesionalnih sudaca a niti tužitelja nije bilo. Elementi pogađanja prisutni su i u tom starom postupku. Ako bi žrtva prihvatila kompenzaciju, predmet bi bio riješen. Uloga žrtve bila je velika i ona je mogla prihvatiti novac umjesto npr. izopćenja okrivljenika iz društva, pa čak i umjesto smrtne kazne. U tom starom postupku postoje i elementi skraćenog postupka. Kod kaznenih djela gdje je okrivljenik zatečen pri počinjenju djela postupak je bio vrlo brz. Budući da je okrivljenik zatečen s ukradenom robom, postojali su svi potrebni dokazi i predmet je bio vrlo brzo zaključen.

4. Razvojem inkvizitornog postupka u XIII. i XIV. stoljeću došlo je do eliminacije žrtve iz kaznenog postupka. Dolazi do razvoja gledanja da se činjenjem kaznenih djela šteti državi. Zapravo, država postaje formalni oštećenik za mnoga teška kaznena djela (npr. krivovjerstvo). Privatne osobe nisu pokretale kazneni postupak, a u nj se uključuju profesionalni pravници, poglavito suci i tužitelji. Kazneni postupak počinje predstavljati skup radnji profesionalaca radi utvrđivanja istine, za što je potrebno prikupiti što više dokaza.

4.1. U tom postupku vrlo značajno mjesto zauzima tortura čija je glavna svrha dobivanje priznanja od okrivljenika. No, usprkos priznanju postupak nije bio završen jer su pravila postupanja tražila da to priznanje bude potkrijepljeno prikupljenim dokazima tako da samo priznanje nije bilo dovoljno za osudu.¹

* Za prikaz je pretežito korišten materijal izlaganja sa Simpozija o progonu transnacionalnog kriminaliteta objavljen u br. 27 Syracuse J. Int'l L. & Com. 1 Winter, 2000 (izlagači: prof. Hans-Heiner Kühne, prof. Diehm, prof. Stephan Thaman, prof. Thomas Maroney.

¹ U modernim kontinentalnim kaznenim postupcima a i u hrvatskom Zakonu o kaznenom postupku traži se da priznanje bude sukladno prije pribavljenim dokazima (čl. 320. st. 6. i čl.

Glavna se rasprava održavala usprkos postojanju priznanja i ono je trebalo biti ponovljeno i na glavnoj raspravi. U mnogim kontinentalnim redovnim kaznenim postupcima i danas je tako.²

5. Nakon Francuske revolucije neke europske države usvojile su engleski porotni sustav (npr. Francuska, koja ga je kasnije ponešto modificirala). Istraga, kao stadij kaznenog postupka u kojem se prikupljaju dokazi, ostala je i ona mora biti provedena čak i tamo gdje je stvar jednostavna i gdje okrivljenik priznaje djelo. To produljuje trajanje postupka i zato dolazi do razvoja mnogih oblika skraćenog postupanja u kaznenom postupku.

6. U tom smislu znakovito je spomenuti Španjolsku gdje je već 1848. godine počeo razvoj sustava gdje je okrivljenik u povodu optužbe na sudu mogao izraziti svoju suglasnost (*conformidad*) s optužbom. Sustav je ukinut kratko nakon 1872, ali iznova uspostavljen 1888. godine i održao se do Španjolskog građanskog rata. Sustav gdje je okrivljenik mogao priznati krivnju i na taj način isključiti mogućnost vođenja glavne rasprave bio je neuobičajen za Europu. Danas Španjolska ima i druge oblike skraćenog postupka. Jedan od njih je postupak gdje istražni sudac više nema pretežito inkvizitornu ulogu, on ne može pribavljati dokaze po službenoj dužnosti. Stari inkvizitorni sudac pretvoren je u arbitra koji poduzima istražne radnje na prijedlog stranaka. Pregovaranje o krivnji postalo je moguće u Španjolskoj nakon reforme 1989. godine.

7. Oblik skraćenog postupka nalazimo u Francuskoj³ za djela za koja je propisana kazna zatvora od jedne do sedam godina. U tzv. flagrantnim predmetima okrivljenik dolazi na raspravni sud bez provođenja istrage.⁴ Drugi oblik skraćivanja kaznenog postupka u Francuskoj (a i u Belgiji) jest svojevrsan sporazum stranaka o sudskoj nadležnosti. Za teža kaznena djela u Francuskoj nadležan je sud asiza. On zasjeda u vijeću od tri suca profesionalca i devet sudaca porotnika. Izbor sudaca porotnika vrlo je složen i često traje dulje nego sama rasprava. Zato je tužitelj vrlo sklon prihvatiti prijedlog obrane da u predmetu sudi sud nadležan za lakša kaznena djela ("popravni sud", le tribunal correctionnel). On sudi u vijeću od tri suca (ako je okrivljenik u pritvoru) ili sudi sudac pojedinac.⁵

442. st. 4. ZKP). Prije važeći Zakon o krivičnom postupku bio je još stroži. On je određivao da priznanje optuženika na glavnoj raspravi, ma kako bilo potpuno, ne oslobađa sud dužnosti da izvodi i druge dokaze (čl. 313. ZKP/93).

² Priznanje ne skraćuje postupak. Drugačije je u kaznenopravnom sustavu SAD gdje nema glavne rasprave ako okrivljenik prizna krivnju.

³ Detaljnije v. Richard S. Fase: *Comparative Criminal Justice as a Guide to American Law reform: How Do the French Do It, How Can we Find Out, and Why Should We Care?*, California Law Review, 78, 1990, str. 542 i dalje.

⁴ Taj oblik postupka primijenjen je protiv njemčkih huligana koji su napali i ozlijedili francuskog policajca za vrijeme Svjetskog prvenstva u nogometu.

⁵ Richard S. Fase, u: Craig M. Bradley: *Criminal Procedure – a World Wide Study*, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, USA, 1999, str. 163.

Postupak pri tom sudu je brži i iako su izrečene sankcije blaže nego na sudu asiza, tužitelji žele izbjeći duge postupke i u pravilu pristaju na promjenu nadležnosti.

8. U Njemačkoj⁶ je vrsta pregovaranja o krivnji počela osamdesetih godina prošlog stoljeća. U praksi je dosta česta, no pravila pregovaranja i nagodbe nisu kodificirana. U Njemačkoj teoriji razvila se živa diskusija o ustavnosti i zakonitosti pregovaranja, a postoji i bogata praksa. Ustavni sud odlučio je da pregovaranja i dogovor između stranaka nisu neustavni sve dok su u skladu s glavnim načelima kaznenog postupka i zahtjevom za pravedno suđenje. Aktivnu ulogu u pregovaranju često igra i raspravni sudac (što je različito od sustava u SAD).

9. U Italiji postoje tri oblika pregovaranja o krivnji, i to u stadiju glavne rasprave. Jedan oblik je skraćeni postupak (*giudizio abbreviato*). Tužitelj se može složiti s prijedlogom okrivljenika da više ne smije mijenjati optužbu na štetu okrivljenika i da najveća moguća sankcija mora biti smanjena za jednu trećinu od zakonom predviđene. Drugi oblik je tzv. *patteggiamento* koji može biti primijenjen u postupcima zbog kaznenih djela za koja je predviđena kazna zatvora do dvije godine. Tu dolazi do sporazuma o kazni između tužitelja i okrivljenika. Okrivljenik priznaje djelo, a najveća sankcija koja smije biti izrečena smanjuje se za dvije trećine od gornje zakonom propisane kazne. U tom postupku dokazi neće biti izvođeni. Treći oblik je *oblazione* koji je predviđen za najlakše oblike protupravnih djela. Tužitelj predlaže administrativnu novčanu kaznu ako okrivljenik prizna blaže djelo.

10. Pogađanje o okrivljenikovoju krivnji u Engleskoj i Walesu počinje se polako razvijati nakon što su branitelji dobili pravo obratiti se poroti u postupcima zbog težih kaznenih djela 1836. godine. Paralelna situacija bila je i u SAD koji ima isti model, ali je razvoj u SAD bio intezivniji i brži. Opsežna praksa i mnogobrojni radovi nastali u SAD počinju biti praćeni i u Engleskoj,⁷ ali sredinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća nailaze na oštru kritiku engleskih visokih sudaca. Usprkos tome, prizivni sud u Engleskoj razradio je načela postupanja za pogađanje između branitelja i suda.⁸ Glavne razlike engleskog i američkog sustava pogađanja su u tome što engleski tužitelji ne

⁶ Detaljnije Joachim Herrmann: *Bargaining Justice - A Bargain for German Criminal Justice?*, *The University of Pittsburg Law Review*, 53/1992.

⁷ Penny Darbyshire: *The Mischief of Plea Bargaining and Sentencing Rewards*, *Criminal Law Review*, Novembar 2000, str. 895-910. Za povijesni razvoj vidi u tom radu citirani rad: John Langbein, *The Criminal Trial before the Lawyers*, *University of Chicago Law Review*, 1978.

⁸ Prof. dr. Davor Krapac: *Engleski kazneni postupak*, Pravni fakultet u Zagrebu, 1995, str. 142 i bilj. 24 na toj stranici.

predlažu vrstu i visinu sankcije, a za većinu engleskih kaznenih djela nije predviđen zakonski minimum. Uz to, postoji i tzv. *implicit bargaining*. Tu okrivljenik priznaje krivnju nakon savjetovanja s braniteljem o vjerojatnosti izricanja određene sankcije, uzimajući u obzir i sučev temperament.⁹

III. PREGOVARANJE O KRIVNJI U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA*

11. Postupak izjašnjenja o osnovanosti optužbe u SAD reguliran je Saveznim postupovnim pravilima.¹⁰ Sustav pogađanja o krivnji (*plea bargaining*) postoji u praksi dugi niz godina. Uz određene sumnje u opravdanost tog instituta i različita postupanja prilikom pregovaranja između stranaka, Vrhovni sud SAD je u odluci iz 1971. utvrdio da je *rješenje kaznene optužbe dogovorom između tužitelja i okrivljenika...bitna sastavnica pravosudnog djelovanja. Pravilno izvršavan, dogovor treba poticati*.¹¹ Nakon te odluke, 1974. godine donijeti su Amandmani na Pravilo 11 koji detaljno razrađuju postupak pri izjašnjenju o osnovanosti optužbe. Prije razmatranja tog postupka valja ukratko pokazati uobičajeni slijed radnji i postupanja.

12. Inicijalnu činjeničnu osnovu za optužbu sastavlja policija kad postoji osnovana sumnja (*probable cause*) da je određena osoba počinila kazneno djelo. Ako je policija uhitila tu osobu, dužna je u kratkom roku (obično 24 sata) sve informacije predati tužitelju koji pregledava dokaze. Nakon toga tužitelj podnosi pisani akt sudu koji sadrži činjeničnu osnovu optuženja (Pravilo 3, *complaint*). Ako nije bilo uhićenja, a iz akta proizlazi osnovana sumnja da je okrivljenik

⁹ Darbyshire, id.

* Za prikaz američkog sustava *plea bargaininga*, osim u ovom dijelu citiranih naslova, korištena je i sljedeća literatura: Federal Criminal Code and Rules, West Group, 1999 Edition; LaFave, Israel & King: Criminal Procedure, Third Edition, West Group, St. Paul, Minn., 2000; Eisen & Rooney: Guilty Pleas, The Georgetown Law Journal, May, 2002; Twenty-Fourth Annual Review of Criminal Procedure, in Georgetown Law Journal, Volume 83 Number 3 March-April 1995; Bench Book for United States District Court Judges, Third Edition, Federal Judicial Center, Volume 1, 1986. Zahvaljujem na velikoj pomoći koju su pružili Steven Austermiller, direktor ABA/CEELI ureda u RH, i Brenda Johnson, predstavnica Ministarstva pravosuđa SAD u Republici Hrvatskoj. Na nesebičnim savjetima, objašnjenjima i uputama posebno zahvaljujem predsjedniku Kaznenog odjela Federalnog ureda državnog tužitelja SAD za District of Columbia Danielu Seikalyju.

¹⁰ Federal Rules of Criminal Procedure primjenjuje se u postupcima pred saveznim okružnim sudovima (United States District Courts) i Vrhovnim sudom SAD (The Supreme Court of the United States of America). Mnoge države u SAD slijede ta pravila u odnosu na izjašnjenje o osnovanosti optuženja.

¹¹ Santobello v. New York, 404 U.S. 257, 260 (1971)

počinio kazneno djelo, ovlaštena osoba (u pravilu sudac) izdaje nalog za uhićenje (*a warrant for the arrest*), a tužitelj umjesto naloga može zahtijevati pozivanje okrivljenika (*summons*, Pravilo 4). Kod prvog pojavljivanja pred sucem, daljnje postupanje ovisi o vrsti djela koje je predmet postupka. Ako je riječ o kaznenom djelu, prvo pojavljivanje uglavnom služi za odlučivanje o mjerama osiguranja okrivljenikove prisutnosti tijekom kaznenog postupka (Pravilo 5). Slijedi prethodno ispitivanje (*preliminary examination*) tijekom kojeg okrivljenik ima pravo predlaganja dokaza i unakrsnog ispitivanja svjedoka vezano uz postojanje osnovane sumnje (Pravilo 5.1).

13. Pogađanje o krivnji počinke nakon pregledavanja dokaza i podnošenja *complainta*. Ako okrivljenik prihvati *guilty plea* (prizna krivnju), otpada stadij prethodnog ispitivanja. Ako u toj fazi još nema izjašnjenja, tužitelj žurno sastavlja optužnicu (*indictment*) i upućuje je pred veliku porotu (*grand jury*) koja odlučuje o postojanju pretpostavki da spis ide u stadij glavne rasprave (Pravilo 6). Tužitelj se u tim situacijama radije odlučuje na pisanje optužnice, a ne na prethodno ispitivanje jer je svrha postupka pred Velikom porotom utvrđivanje osnovane sumnje, a to je svrha i prethodnog ispitivanja. Izbjegavanjem prethodnog ispitivanja tužitelj štedi vrijeme i preskače taj stadij, a potvrdom optužnice pred velikom porotom dobiva isti efekt kao i nakon prethodnog ispitivanja, tj. utvrđenje postojanja osnovane sumnje.

14. Ako velika porota prihvati optužnicu, prelazi se u stadij optuženja pred sudom (*arraignment*, Pravilo 10). Nakon dostavljanja optužnice okrivljeniku, *arraignment* služi za čitanje optužnice okrivljeniku i pozivanje na izjašnjenje o njezinoj osnovanosti. Okrivljenik tada pred sudom daje svoju izjavu o osnovanosti optuženja (*plea*, Pravilo 11).¹² Izjava može biti (Pravilo 11 (a)(1):

- a) Nisam kriv.
- b) Kriv.
- c) *Nolo contendere*.

Sud će utvrditi izjavu *nisam kriv* ako: okrivljenik odbije dati izjavu ili odvjetnik pravne osobe ne pristupi na sud. Sud pod određenim uvjetima može, uz suglasnost tužitelja, prihvatiti uvjetnu izjavu kojom okrivljenik pridržava pravo žalbe na sporna utvrđenja u povodu određenih prijedloga podnijetih prije rasprave.¹³

¹² Okrivljenik mora biti osobno prisutan prilikom postupka optuženja i izjašnjenja o osnovanosti optužnice (Pravilo 43 (a)). Iznimno, ako je riječ o kaznenom djelu za koje je predviđena novčana kazna, ili kazna zatvora do dvije godine, sud može dopustiti *arraignment* i izjašnjenje bez prisutnosti okrivljenika, uz uvjet da je okrivljenik dao pisanu suglasnost (Pravilo 43 (c)(2)). Odvjetnik može zastupati pravnu osobu i dati izjašnjenje o osnovanosti optuženja (Pravilo 43 (c)(1)).

¹³ Pravilo 11 (a)(2).

14.1. Izjava *nisam kriv* znači poricanje činjenične osnove optužnog akta i krivnje te predmet ide u glavnu raspravu. Izjava *nolo contendere* (ne natječem se) ima značaj priznanja činjeničnih navoda optuženja, ali ne i značaj priznanja krivnje. Ona nije osuda, ali ima učinak priznanja. Za izricanje sankcije, ova izjava ima značaj izjave kojom je priznato djelo, ali izjava (i dokazi iz aktualnog postupka) ne smije biti korištena protiv okrivljenika u parničnom ili kaznenom postupku koji slijedi nakon aktualnog postupka. Sud može prihvatiti tu izjavu nakon razmatranja svih relevantnih okolnosti iznijetih od stranaka, i to ako je prihvaćanje u interesu javnosti za učinkovito izvršenje pravde.¹⁴

14.2. Izjava *kriv* priznanje je činjeničnih navoda optuženja i priznanje krivnje. Ona istovremeno predstavlja odricanje od prava na pobijanje nenadležnosti suda, ali i odricanje od ustavnog prava na suđenje pred porotom, od prava na unakrsno ispitivanje svjedoka i od privilegija od samooptuženja. Samo priznanje znači i osudu,¹⁵ osim ako pravo pojedine države ne predviđa da je okrivljenik osuđen tek u trenutku donošenja presude.

15. Prije nego prihvati izjavu kojom okrivljenik priznaje djelo, *guilty plea* ili izjavu *nolo contendere*, sudac mora biti uvjeren da je ta izjava svjesna i dobrovoljna. To uvjerenje može steći tek nakon što se *in open court* obrati okrivljeniku. U tom obraćanju sudac postavlja pitanja kako bi stekao uvjerenje da okrivljenik razumije: prirodu optužbe, minimalnu i maksimalno moguću sankciju, uključujući posebne učinke uvjetnog otpusta, okolnost da će sud razmotriti upute za izricanje kazne zatvora, ali i da, pod određenim uvjetima, sud može odstupiti od tih uputa, da ima pravo na branitelja tijekom glavne rasprave, a ako ga nema, da ima pravo da mu bude dodijeljen, da ima pravo poreći djelo ili ostati kod izjašnjenja koje je već dao, da ima pravo na suđenje pred porotom, da na glavnoj raspravi uz prisutnog branitelja ima pravo unakrsnog ispitivanja svjedoka koji ga terete, da ima pravo ne optužiti sebe, da se ako prizna djelo ili dade izjavu *nolo contendere* odriče od prava na suđenje pred porotom i da ako mu sud postavi pitanje o djelu koje je predmet postupka i ako dade izjavu pod zakletvom i uz prisutnog branitelja, ta izjava može biti korištena protiv njega u kaznenom progonu zbog davanja lažnog iskaza.¹⁶ Sve te okolnosti federalni sudac utvrđuje pomoću tridesetak pitanja koja postavlja okrivljeniku.

15.1. Sudac se pritom mora osobno obratiti okrivljeniku. Posebno ga mora upitati je li njegovo priznanje rezultat sile, prijetnje ili obećanja izvan dogovora jer su to sve okolnosti koje dovode do zaključka da priznanje nije dobrovoljno.

¹⁴ Pravilo 11 (b).

¹⁵ Pravne posljedice osude za kazneno djelo (*felony*, djelo za koje je predviđena kazna zatvora više od jedne godine): gubitak prava na glasanje, gubitak prava na držanje i nošenje oružja, gubitak prava na sklapanja poslovnih ugovora s vladom, deportacija u određenim situacijama.

¹⁶ Pravilo 11 (c) 1-5.

U odgovaranju na pitanja okrivljenik treba dati činjeničnu osnovu za priznanje. Drugim riječima, okrivljenik mora ispričati ukratko što se desilo i da je svjestan da ta njegova aktivnost predstavlja počinjenje kaznenog djela.¹⁷ Ako sudac nije zadovoljan sporazumom stranaka, ili ako smatra da priznanje nije svjesno i dobrovoljno, odbit će priznanje.¹⁸ O tome će izvijestiti stranke i zapisnički to utvrditi. Na javnom zasjedanju, ili ako to okolnosti opravdavaju *in camera*, sudac će se tada osobno obratiti okrivljeniku, upozoriti ga da sud nije vezan stranačkim sporazumom i pružiti mu priliku da povuče priznanje. Upozorit će ga da ako ustraje u priznanju ili u izjavi *nolo contendere*, ishod postupka može biti manje povoljan nego što je to naznačeno u stranačkom sporazumu.¹⁹ Protiv odluke suca kojom ne prihvaća priznanje okrivljenika ne postoji pravo na žalbu. Ako sud prihvati priznanje i stranački sporazum, izvijestit će okrivljenika da će u presudu ugraditi uvjete navedene u stranačkom sporazumu.²⁰

16. Za prihvaćanje priznanja od velike je važnosti stranački sporazum (*plea agreement*). Bez valjanog sporazuma, koji mora biti u formi pisanog ugovora između tužitelja te okrivljenika i njegovog branitelja, nema niti prihvaćanja priznanja. Sporazum je rezultat pregovaranja (*plea bargaining*) između vlade (koju zastupa državni tužitelj²¹) i okrivljenika kojeg zastupa branitelj (okrivljenik može zastupati i samog sebe).

17. ***Plea bargaining*** (pogađanje o vrsti okrivljenikove izjave o osnovanosti optužnog akta) jest postupak u kojem okrivljenik i državni tužitelj pregovorima nastoje pronaći zajednički prihvatljiv način rješenja spora.

17.1. Okrivljenik nema ustavno pravo na pregovaranje i sporazum.²² Diskrecijsko pravo tužitelja je dati ili ne dati ponudu. U praksi pregovaranje češće započinje na inicijativu okrivljenika koji traži ponudu od tužitelja. Pritom važnu ulogu igra poznanstvo između tužitelja i branitelja. Sporazum je lakše postići ako to poznanstvo i dobri profesionalni i kolegijalni odnosi postoje otprije.

¹⁷ U praksi tu zna doći do problema. Naime, u toj izjavi pred sucem okrivljenici ponekad naprosto ispričaju drugačiju priču nego što stoji u sporazumu koji su obje strane podnijele sudu. To može dovesti u dvojbu bilo koji važan dio sporazuma, a time i prihvaćanje priznanja. Općenito, suci ne vole takva odstupanja jer konačno mogu dovesti do odbacivanja sporazuma i neprihvaćanja priznanja, a to zapravo predstavlja dodatni posao te zakazivanje glavne rasprave. Zato suci često samo pitaju je li bilo sve tako kao što piše u optužnici ili kako je pročitano. Tu obično slijedi potvrđan odgovor, što suci smatraju dovoljnim za utvrđivanje činjenične osnove za priznanje.

¹⁸ U praksi suci ne prihvaćaju manje od 10% priznanja.

¹⁹ Pravilo 11 (e) 4.

²⁰ Pravilo 11 (e) 3.

²¹ Pregovore vodi zamjenik saveznog okružnog tužitelja. Manje iskusni zamjenici o svakom potezu moraju izvještavati neposredno nadređenog ili *supervisora* za *plea bargaining*. Iskusniji zamjenici imaju više slobode, ali se i oni savjetuju s kolegama. Način postupanja ovisi i o vrsti postupka, kaznenom djelu, broju okrivljenika i drugim važnim okolnostima.

²² *Weatherford v. Bursey*, 429 U.S. 545, 561 (1977).

Pregovaranje može biti neposredno, putem telefona, telefaksa ili na bilo koji drugi način. Od posebne je važnosti bitne elemente ugovora isticati pisano. U praksi jedna strana drugoj obično šalje pisane prijedloge za cijeli ugovor ili za pojedine njegove dijelove. Što je pregovaranje bliže početku postupka, to je tužitelj voljan biti velikodušniji u ponudi. Što postupak više odmiče, to obje strane, a tužitelj posebno, moraju uložiti više vremena i truda u kompletiranje spisa za glavnu raspravu. Ako, stoga, do postizanja sporazuma dođe u ranijoj fazi, vjerojatnije je da će taj rezultat biti povoljniji za okrivljenika.

17.2. Tužitelj nije dužan pregovarati. Vjerojatnost za pregovaranje je veća ako je pozicija tužitelja jača, ako prikupljeni dokazi pretežu njemu u korist. Sve te dokaze nakon postupka *arraignment* tužitelj mora dostaviti branitelju. On procjenjuje poziciju okrivljenika i provodi vlastitu istragu radi utvrđivanja okolnosti koje idu u prilog okrivljeniku. Na taj način obje strane nalaze svoje temelje i za poziciju u pregovaranju.

17.3. Pregovaranje se obično odvija između tužitelja i branitelja na ravno-pravnoj osnovi. Oni neformalno razgovaraju i razmjenjuju viđenja i stavove o prikupljenim dokazima i općenito o stanju spisa. Branitelj je dužan o tijeku pregovora i o svakoj tužiteljevoj ponudi izvijestiti okrivljenika. Konačna odluka o prihvaćanju ponude i o priznanju krivnje uvijek je okrivljenikova.

18. Rezultat pregovaranja obično je okrivljenikovo priznanje optužbe ili dijela optužbe. U zamjenu za priznanje (rjeđe u zamjenu za izjavu *nolo contendere*) tužitelj će alternativno:²³

- a) odustati od ostalih optužbi, ili
- b) preporučiti okrivljenikovu molbu ili se složiti da se neće protiviti okrivljenikovo molbi za određenu sankciju uz uzajamno razumijevanje da ta preporuka neće obvezivati sud, ili
- c) složiti se da je određena sankcija odgovarajuća za završetak predmeta.

18.1. Sporazum ne smije ići izvan okvira sankcije za određeno djelo kako je ona određena zakonom i Smjernicama određenim od Povjerenstva za izricanje sankcija.²⁴ Sudac nije vezan sporazumom stranaka o tome koja je sankcija od-

²³ Pravilo 11 (e)(1).

²⁴ *United States Sentencing Commission, Guidelines Manual*. Povjerenstvo je neovisno tijelo u okviru pravosuđa koje se sastoji od sedam članova koji imaju pravo glasa i dva člana po službenoj dužnosti koji nemaju pravo glasa. Glavna svrha Povjerenstva je utvrditi kaznenu politiku i praksu za savezna kaznena djela radi osiguranja ciljeva pravosuđa kroz objavljivanje detaljnih Smjernica za određivanje odgovarajuće kazne. Povjerenstvo je osnovano na temelju zakona. Nepisana svrha Povjerenstva i Smjernica bila je smanjenje sudačkih ovlasti i mogućih raspona pri izricanju kazni zatvora. Pod pritiskom javnosti na temelju dojma da su "ne-bijeli" okrivljenici suđeni na zamjetno duže kazne zatvora nego bijeli okrivljenici, 1984. godine donesen je zakon koji je bio osnova za osnivanje Povjerenstva. Suci ne vole Smjernice jer im vežu ruke i uzrokuju praktične probleme. Oni smiju izreći kaznu izvan raspona predviđenih u Smjernicama samo ako

govarajuća za završetak postupka. Ako stranke i predlože određenu vrstu i mjeru kazne, sudac može od toga odstupiti ako nalazi potrebnim, ali samo iznimno smije ići izvan okvira Smjernica. U praksi se takva odstupanja dešavaju rijetko.

18.2. U praksi se pojavljuju dvije vrste sporazuma; s okrivljenikom koji priznaje bez daljnje suradnje s tužiteljem i s okrivljenikom koji pristaje na daljnju suradnju (kooperativni okrivljenik). Suradnja može biti aktivnost usmjerena na otkrivanje supočinitelja kaznenog djela ili bilo koje druge informacije koja vodi do otkrivanja dugih djela. Ovisno o vrsti i opsegu suradnje, tužitelj vrlo često smanjuje i razinu kaznenog djela na koju je voljan pristati, što automatski znači blažu kaznu.

utvrde okolnosti djela koje Povjerenstvo nije imalo na umu prilikom izrade Smjernica. U praksi se to dešava vrlo rijetko.

Na kraju Smjernica nalazi se tablica u kojoj je određen raspon kazne zatvora izražene u mjesecima za pojedina kaznena djela. Svako kazneno djelo ima svoju razinu (*level*) koja je raspoređena od 1 do 43 i smještena na ordinatu. S gornje strane tablice na apscisi nalazi se šest kategorija kriminalne povijesti okrivljenika (koliko je puta do sada bio osuđivan). U kategoriju I ulaze okrivljenici koji imaju 0 ili jednu prethodnu osudu, u kategoriji II su sa 2 ili 3 prethodne osude, kategoriji III 4-6, kategoriji IV 7-9, kategoriji V 10-12 i kategoriji VI više od 13 ranijih osuda. Postupak utvrđivanja kazne zatvora sastoji se u određivanju razine koja odgovara počinjenom kaznenom djelu i smještaju okrivljenika u kategoriju ovisno o prethodnoj osuđivanosti. Zanimljivo je napomenuti da prilikom utvrđivanja razine kaznenog djela sudac ne uzima u obzir npr. obiteljske prilike okrivljenika, njegovu zaposlenost, ugled u zajednici i slične okolnosti koje naši sudovi redovno cijene.

U jednom konkretnom predmetu okrivljenica je bila optužena za prenošenje 750 grama kokaina s namjerom daljnje distribucije (ne prodaje, već distribucije, jer je drogu trebala predati drugoj osobi). Ona je "samo" prenosila drogu i nije bila diler, već - kako se ta osoba uobičajeno naziva - *mule* (*mazga*). Za to djelo u zakonu je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina. S obzirom na količinu i vrstu droge, "njezino" djelo ima razinu 26, a budući da je neosuđivana, ulazi u kategoriju I. Prema Smjernicama kazna koju može dobiti je 63-78 mjeseci zatvora (dakle više od zakonskog minimuma). Okrivljenica je s vladom sklopila sporazum, priznala krivnju, a tužitelj se u pisanom sporazumu složio da zbog okolnosti počinjenja djela (nije bilo nasilja, uporabe oružja, nitko nije ozlijeđen, okrivljenica nema vodeću ulogu i nije organizator) razina djela bude smanjena za 2 te za još daljnje tri razine jer je priznala djelo na početku postupka. Tako su se stranke sporazumjele da razina djela bude 21, što nosi kaznu zatvora od 37 do 46 mjeseci. No, još uvijek nije sve jednostavno jer je zakonski minimum za konkretno djelo 5 godina. Sudac kod tog djela smije ići ispod te granice samo ako utvrdi postojanje okolnosti predviđenih u zakonu. U konkretnoj situaciji stranke su postigle sporazum da te okolnosti postoje (18 U.S.C. § 3553(f)(1)-(5)) i da je stoga moguće ići ispod zakonskog minimuma od pet godina. Sudac može sporazum prihvatiti, ali i odbiti. Ta mogućnost dio je sporazuma i obje strane s time su suglasne.

Ipak, u određenim situacijama stranke predlože kaznu koja je blaža od Smjernica. Takav prijedlog je, dakako, u suprotnosti sa Smjernicama, ali to pitanje žalbeni sud nije bio u poziciji rješavati iako raspravni suci u pravilu prihvaćaju takav stranački prijedlog (*interview* sa sucem Jacksonom, 3. 10. 2002. na U.S. District Court za District of Columbia). Zašto? Odgovor je jednostavan. Budući da je riječ o sporazumu stranaka koji sudac prihvati, nema žalbe na takvu odluku jer je sve sukladno sporazumu.

18.3. Stranke iznimno smiju postići sporazum koji u pogledu dogovora stranaka obvezuje suca; *binding plea*. To je moguće ako stranke postignu sporazum prije nego predmet dođe pred sud. Sudac nikada ne smije sudjelovati u pregovaranju između stranaka. Kada sudac nakon podizanja optužnice saziva *status hearing*,²⁵ znade se desiti da pita stranke hoće li biti ikakvih prijedloga i da ostavi rok do idućeg *statusa hearing*. Na taj način, suptilno, suci znaju potaknuti pregovaranje, ali u njemu ne smiju sudjelovati.

19. Obje strane tijekom pregovaranja mogu odustati od sporazuma, sve do njegova potpisivanja. Primjena ugovora ovisi o njegovu odobrenju i prihvaćanju od strane suda. Sporazum nema učinka sve dok ga sudac ne prihvati. Ako nakon prihvaćanja sporazuma od strane suda dođe do kršenja odredaba sporazuma, tada je moguće: a) dopustiti povlačenje priznanja, b) naložiti posebno izvršenje sporazuma, c) ponovno izricanje sankcije. Sve te odluke donosi sud nakon razmatranja okolnosti vezanih uz kršenje sporazuma.

19.1. Okrivljenik može predložiti povlačenje priznanja ili izjave *nolo contendere* prije izricanja kaznenopravne sankcije. Odluku donosi sud nakon diskrecijskog razmatranja odlučnih okolnosti. Tom prilikom sud će nastojati ustanoviti: postoji li jasan i opravdan razlog za povlačenje priznanja, je li okrivljenik izrazio svoju nevinost, vrijeme proteklo između priznanja i prijedloga za povlačenje priznanja i hoće li vlada biti oštećena. Nema apsolutnog prava na povlačenje priznanja, ali su sudovi prilično liberalni u dopuštanju povlačenja. Odluka suda kojom dopušta povlačenje priznanja bit će ukinuta samo ako žalbeni sud utvrdi zlouporabu diskrecijskog prava raspravnog suda. Nakon izricanja sankcije, priznanje može biti ukinuto samo ako u povodu izravne žalbe sud utvrdi *bitnu povredu koja neminovno dovodi do pogreške u pravosudnom procesu ili propust koji je suprotan temeljnim zahtjevima poštenog postupka*.²⁶

20. Usprikoš nesporne učinkovitosti, sustav pregovaranja trpi određene prigovore. Sustav je pogodan za zlouporabu od strane tužitelja koja se prvenstveno sastoji u “nabijanju” optuženja; dodaju se točke u optužnom aktu ili kvalifikacije od kojih će tužitelj kasnije odustati pri pregovaranju a takvo dodavanje ojačava njegovu pregovaračku poziciju. Prijetnja strožom kaznom nakon suđenja snažno utječe na okrivljenike koji se odriču ustavnih prava na suđenje pred porotom i privilegija od samooptuženja. Branitelji su skloni postizanju sporazuma čak i kad to nije u najboljem interesu njihovih branjenika. Tvrdi se da je moralno pogrešno vršiti pritisak na kooperativnog okrivljenika da svjedoči protiv drugih

²⁵ Tu sudac poziva stranke kako bi mu izložile stanje spisa; kako daleko je odmakla prezentacija dokaza jedne strane drugoj, ima li kakvih prijedloga i tsl.

²⁶ Standard utvrđen u *Hill v. United States*, 368 U.S. 424 (1962). Primjer osnove za žalbu je ako okrivljenik dokaže da postoji razumna vjerojatnost da je do priznanja došlo zbog braniteljeve nesposobnosti.

u zamjenu za blagost. Ti prigovori imaju dodatnu težinu s obzirom na okolnost da se pregovori vode “iza scene” pa tako nema mogućnosti provjere radi sprečavanja zlouporabe. Konačno, sve to može povećati rizik od osude nedužnog okrivljenika.

20.1. S druge strane, ima i dobrih strana stranačkog pregovaranja. Tijekom dugogodišnje prakse, američki sudovi izražavali su dobre strane pregovaranja. Ono dopušta brz završetak kaznenog postupka, čime se izbjegavaju nesigurnosti glavne rasprave i žalbenog postupka. Ono pridonosi ravnopravnosti jer rigidne Smjernice ne uzimaju u obzir određene okolnosti na strani okrivljenika. Nakon uspješnih pregovora dolazi do priznanja i često puštanja na slobodu okrivljenika koji se nalazi pritvoren i koji inače ne bi izašao na slobodu prije glavne rasprave. Pregovaranje skraćuje vrijeme između optuženja i dovršenja postupka i tako povećava mogućnost rehabilitacije ako odmah nakon priznanja slijedi izvršenje kazne zatvora. Kazna je tu vremenski “bliža” zločinu. Konačno, sporazum s kooperativnim okrivljenikom omogućuje kazneni progon visokopozicioniranih kriminalaca u situaciji kad takav progon bez informacija kooperativnog okrivljenika ne bi bio moguć.

21. Teško je zaključiti koji argumenti pretežu, oni protiv ili oni u korist stranačkog pregovaranja o krivnji. Dok se povremeno sučeljavanja o opravdanosti pregovaranja pojavljuju u stručnoj literaturi, broj kaznenih predmeta zaprimljenih na saveznom sudovima u razdoblju od 1990. do 2000. godine povećan je 37%,²⁷ dok je udio okrivljenika koji priznaju krivnju u istom razdoblju povećan sa 88% na 95%.²⁸ A američko pravosuđe funkcionira bez značajnijih zaostataka.

IV. PRESUDA NA ZAHTJEV STRANAKA U ISTRAZI*

22. Presuda na zahtjev stranaka u istrazi treći je oblik sporazuma između tužitelja i okrivljenika o optužnom aktu koji poznaje Zakon o kaznenom postupku. Prva dva oblika nalazimo u skraćenom postupku: postupak oko izdavanja kaznenog naloga (čl. 446–450. ZKP) i suglasnost okrivljenika s vrstom i mjerom sankcije predložene u optužnom prijedlogu (čl. 442. st. 5. ZKP). Treći oblik je novina koja daje mogućnost:

²⁷ Podatak je iznio državni tužitelj SAD John Ashcroft u govoru na 20. jubilarnoj konferenciji U.S. Court of Federal Claims, 3-4. 10. 2002, Washington, D.C.

²⁸ U.S. Department of Justice, Office of Justice Program: Compendium of Federal Justice Statistics, 2000, August 2002, str. 2.

* Za pomoć i korisne sugestije u ovom dijelu zahvaljujem kolegama Draženu Tripalu, predsjedniku Kaznenog odjela prvog stupnja Županijskog suda u Zagrebu, i Damiru Kosu, sucu Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

- a) strankama – da zajednički podnesu pisani zahtjev za izricanje umanjene kazne okrivljeniku prema njihovom sporazumu, i
- b) okrivljeniku – da sam podnese pisani zahtjev za izricanje umanjene kazne.

23. Istražni sudac presudu može izreći za kaznena djela za koja može biti izrečena kazna zatvora do deset godina. Udio tih djela u Kaznenom zakonu je 82,90%.²⁹ Ipak, ta presuda ne može biti izrečena za sva djela za koja je predviđena kazna zatvora u trajanju do deset godina. Za djela za koja postoje drugi oblici sporazumijevanja tužitelja i okrivljenika ova presuda ne može biti izrečena. To su djela za koja može biti izdan kazneni nalog, odnosno djela za koja tužitelj u optužnom prijedlogu predlaže vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije (čl. 434. st. 1. ZKP, sva djela za koja se vodi skraćeni postupak).³⁰ Pored toga, tu presudu moguće je donijeti do završetka istrage, a za djela za koja je predviđena kazna zatvora do pet godina ne provodi se istraga, već skraćeni postupak. Na taj način ova presuda u istrazi može biti izrečena za djela za koja je predviđena kazna zatvora veća od pet, ali ne veća od deset godina. To je 17,94% kaznenih djela predviđenih u Kaznenom zakonu.

24. Zajednički zahtjev stranke smiju podnijeti do završetka istrage,³¹ a okrivljenik sam smije podnijeti zahtjev do odluke o istražnom zahtjevu (čl. 190.a st. 3. ZKP). Ako okrivljenik sam podnese zahtjev, istražni sudac će o tome obavijestiti državnog odvjetnika i pribaviti njegovo očitovanje o zahtjevu okrivljenika. Državni odvjetnik svoje očitovanje može dati na prethodnom ročištu (čl. 189. st. 2. i 3. ZKP). U tom smislu, zahtjev okrivljenika zapravo predstavlja prijedlog državnog odvjetniku za postizanje sporazuma za izricanje umanjene kazne. Istražni sudac ne smije donijeti presudu bez očitovanja državnog odvjetnika, samo na temelju zahtjeva okrivljenika, jer bi onda bila riječ o donošenju presude bez sporazuma stranaka. To dakle ne bi bio oblik sporazumijevanja tužitelja i okrivljenika o optužbi, a član 190.a ZKP upravo je takav oblik rješavanja spora.³² Iz tih razloga valja zaključiti da je za donošenje presude

²⁹ Podaci preuzeti iz: prof. dr. Željko Horvatić, *Novo hrvatsko kazneno pravo*, Organizator, Zagreb, 1997, str. 168.

³⁰ Prof. dr. sc. Davor Krapac: *Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava*, Narodne novine, Zagreb, srpanj 2002, str. 215 (dalje u tekstu: Krapac).

³¹ Članak 190.a st. 1. ZKP. Prema čl. 203. st. 1. ZKP istraga završava ocjenom istražnog suca da je stanje stvari u istrazi dovoljno razjašnjeno za podizanje optužnice ili za obustavu postupka.

³² Uz to, postojao bi i rizik manipulacije i okončanja postupka što je protivno temeljnim načelima kaznenog prava i kaznene politike. Recimo, okrivljenik protiv kojeg je podnesen zahtjev za provođenje istrage zbog kaznenog djela silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ prizna djelo na prethodnom ročištu i stavi zahtjev za izricanje kazne u visini do jedne trećine maksimalno predviđene. Istovremeno, on ima saznanja da postoje otegotne okolnosti i višekratna prethodna osuđivanost. Te bi okolnosti nakon održavanja glavne rasprava vrlo vjerojatno dovele do izricanja strože kazne. Da to izbjegne, okrivljenik nakon podnošenja istražnog zahtjeva, prizna djelo i stavi zahtjev. Ako bi istražni sudac mogao donijeti presudu iz čl. 190.a st. 1. bez suglasnosti državnog odvjetnika, takva bi presuda mogla biti i suprotna svrsi kažnjavanja.

na zahtjev stranaka u istrazi potreban zajednički zahtjev odnosno suglasnost stranaka za izricanjem točno određene vrste i mjere kazne. Valja napomenuti da istražni sudac ne smije u presudi izreći drugu vrstu sankcije niti strožu mjeru (čl. 190.a st. 7. ZKP).³³ Budući da je potreban sporazum stranaka, tu presudu možemo nazvati sporazumnom presudom u istrazi.³⁴

25. Ako bi se državni odvjetnik na prethodnom ročištu složio sa zahtjevom okrivljenika, postavlja se pitanje bi li istražni sudac mogao donijeti sporazumnu presudu. Naime, istražni zahtjev je podnesen, ali još nije donesena odluka o započinjanju kaznenog postupka jer istražni sudac nije donio rješenje o provođenju istrage. Može li presuda biti donesena, a da kazneni postupak nije započeo? Kazneni postupak može započeti odlukom sudbenog tijela (čl. 164. ZKP). *Ratio* te odredbe i takvog rješenja je u sljedećem. Težnja za učinkovitošću kaznenog postupka neminovno dovodi do ograničenja prava i sloboda osobe koja je osnovano sumnjiva da je počinila kazneno djelo. Težnja za zaštitom prava i sloboda traži da to ograničavanje bude razumno i da do njega dođe ako je prijeko potrebno. Sudbena odluka o započinjanju kaznenog postupka građanima *jamči da neutemeljenim pokretanjem postupka neće biti neopravdano ograničeni u svojim pravima i slobodama, a državnom interesu da se kazneni postupci neće nepotrebno pokretati na štetu učinkovitosti i ekonomičnosti kaznenog pravosuđa uopće.*³⁵ Ako se državni odvjetnik složi sa zahtjevom okrivljenika podnesenim prije donošenja rješenja o istrazi i ako je istražni sudac u prilici donijeti sporazumnu presudu, nema štete za učinkovitost i ekonomičnost postupka. Nema štete niti za okrivljenikova prava i slobode jer postoji njegov pristanak na sporazum, štoviše, on ga je i inicirao. Tu bi, dakle, mogla postojati iznimka prema kojoj bi sporazumna presuda u istrazi mogla biti donesena bez formalnog započinjanja kaznenog postupka.³⁶

³³ Ista je situacija i u skraćenom postupku (čl. 442. st. 5. ZKP). Presuda mora imati istu vrstu sankcije, ali smije imati blažu mjeru. Primjerice, ako stranke predlažu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci i vrijeme provjeravanja od tri godine (uvjetna osuda), u presudi mora biti uvjetna osuda, ali mjera može biti blaža (npr. kazna zatvora pet mjeseci i vrijeme provjeravanja dvije godine). Naravno da protiv takve presude stranke imaju pravo izjaviti žalbu. Očekivati je u takvim situacijama žalbu državnog odvjetnika.

³⁴ Sporazumna presuda postoji i u skraćenom postupku. Ako okrivljenik prizna djelo i suglasi se s vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije iz optužnog prijedloga, sud mora izreći upravo sankciju oko koje su stranke suglasne, oko koje postoji sporazum (čl. 442. st. 5. ZKP).

³⁵ Krapac, 171.

³⁶ To tim više ako imamo na umu i distinkciju između pokrenutog i započetog kaznenog postupka. Budući da imamo akt kojim je postupak pokrenut, a i sporazum stranaka o načinu okončanja tog postupka, mogla bi biti prihvaćena iznimka da je ovdje moguće donijeti presudu u postupku koji je pokrenut, a još nije započeo. Druga je mogućnost da nakon podnošenja okrivljenikova zahtjeva i pribavljanja očitovanja državnog odvjetnika istražni sudac formalno započne kazneni postupak i donese rješenje o provođenju istrage. Ostaje dvojbeno treba li

26. Ako prihvatimo taj stav, on rješava i situacije kada je stanje stvari prilično jasno već nakon provedenih izvoda kaznenih djela. Tada bi bilo *besmisleno da [državni odvjetnik] najprije podnese istražni zahtjev pa tek nakon toga, zajedno s okrivljenikom, zahtjev za izricanje umanjene kazne.*³⁷ Zajednički zahtjev stranaka stoga može prethoditi čak i podnošenju istražnog zahtjeva. Tada je to akt po kojem istražni sudac postupa i razmatra donošenje sporazumne presude. Ako vrijedi iznimka da je moguće u toj situaciji donijeti sporazumnu presudu bez formalnog započinjanja kaznenog postupka, i u toj bi situaciji istražni sudac tu presudu smio donijeti. Ako, pak, državni odvjetnik smatra da mu je za donošenje odluke o sporazumnom zahtjevu potrebno prikupiti dodatne podatke, može ih prikupiti sam pozivanjem okrivljenika (čl. 174. st. 4. ZKP), a može zatražiti provođenje istrage (čl. 188. st. 1. ZKP). Nije nužno da zajednički zahtjev bude sastavljen pred istražnim sucem. Može biti sastavljen i u uredu državnog odvjetnika. Ako se državni odvjetnik odluči sam prikupiti podatke pozivanjem okrivljenika radi podnošenja zajedničkog zahtjeva, toj radnji mora biti prisutan i branitelj okrivljenika, jer okrivljenik potpis na zajednički zahtjev mora staviti u prisutnosti branitelja (čl. 190.a st. 3. ZKP).

27. Logika stvari upućuje na to da stavljanju zajedničkog zahtjeva prethodi sporazum stranaka. U sporazum bi trebao ulaziti sadržaj zajedničkog zahtjeva, tj. ono što su se stranke dogovorile. Sadržaj dogovora pak ovisi o volji stranaka. Svaka stranka ima svoje viđenje, želje i mogućnosti. Do sadržaja dogovora one dolaze dogovaranjem. Teško je očekivati da bi sve uvjete ugovora obje strane sporazumom prihvatile. Riječ je o pregovorima gdje svaka strana nastoji postići što više, ali je jasno da inzistiranje na maksimalističkim zahtjevima može dovesti do neuspjeha dogovora. No, strategija i taktika pregovaranja ovisi o strankama, pri čemu postoje i određena ograničenja. Primjerice, državni odvjetnik vezan je načelom legaliteta kaznenog progona. Zato on ne smije *dodavanjem ili oduzimanjem pravno relevantnih činjenica u činjeničnom opisu optužbu umanjiti...ili ju, naprotiv povećati radi pritiska na okrivljenika...*³⁸ Općenito, dogovor koji bi bio protivan prisilnim propisima i propisima javnog morala istražni sudac ne bi smio prihvatiti.³⁹

27.1. Sporazum stranaka *morao bi imati oblik pisanog ugovora koji bi svojim naputcima mogao standarizirati glavni državni odvjetnik.*⁴⁰ Riječ je o ugovoru *sui generis* koji izvire iz odredaba Zakona o kaznenom postupku. Zato se na taj ugovor ne bi mogle odnositi odredbe Zakona o obveznim odnosima jer nije

inzistirati na toj formalnosti i dodatnim aktivnostima koje u najmanju ruku troše vrijeme u situaciji kada između stranaka nema spora, a obje strane suglasno predlažu način okončanja postupka.

³⁷ Krapac, 216.

³⁸ Id.

³⁹ Arg. iz čl. 3. st. 3. Zakona o parničnom postupku.

⁴⁰ Krapac, 216.

riječ o odnosima koje taj zakon regulira.⁴¹ Prije bi u obzir došle odredbe Zakona o parničnom postupku koje reguliraju pitanje sudske nagodbe (čl. 321-324. ZPP) koje bi mogle biti tumačene *mutatis mutandis*.

27.2. S tim u svezi, može biti postavljeno pitanje pridržavanja odredaba ugovora između državnog odvjetnika i okrivljenika, odnosno što ako stranka prekrši koju odredbu te od kada ugovor obvezuje stranke. To pitanje rješava čl. 190.a st. 6. ZKP. Stranka može odustati od zahtjeva do donošenja odluke istražnog suca.⁴² Zakon ništa ne govori o tome mora li stranka dati razloge za to odustajanje. Stoga može biti zaključeno da takav razlog stranka ne mora dati istražnom sucu. Budući da je odustanak moguć do odluke istražnog suca, vrijedilo bi da nakon odluke (presude) odustanak od zahtjeva nema pravni učinak, već bi to pitanje moglo biti naznačeno u žalbi protiv presude (npr. ako je okrivljenik za dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje saznao nakon donošenja presude, čl. 190.a st. 9. ZKP).

27.3. Sporazum bi trebao uključivati i priznanje okrivljenika. Budući da kaznenopravna sankcija može biti izrečena samo ako je okrivljenik kriv, teško je zamisliti situaciju da bi državni odvjetnik pristao na sporazum ako okrivljenik poriče djelo. Osim toga, teško je zamisliti i situaciju da bi okrivljenik pristao na umanjenu kaznu, a da poriče djelo. Uz to, istražni sudac ne bi smio donijeti sporazumnu osuđujuću presudu bez utvrđivanja krivnje okrivljenika koja se ovdje temelji poglavito na priznanju okrivljenika potkrijepljenom prikupljenim podacima.

27.4. To pak može otvoriti pitanje prihvaćanja sporazumnog zahtjeva stranaka koji je suprotan zakonu, primjerice ako stranke sporazumno predlože izricanje novčane kazne za kazneno djelo silovanja. Izricanje takve kazne predstavljalo bi povredu Kaznenog zakona jer za kazneno djelo silovanja ne smije biti izrečena novčana kazna (čl. 57. st. 2(b) KZ). Eventualni takav zahtjev istražni sudac ne bi smio prihvatiti jer za izricanje takve presude (novčane kazne) ne postoje zakonski uvjeti (čl. 190.a st. 10. ZKP). U toj situaciji istražni sudac mora zatražiti odluku izvanraspravnog vijeća (županijskog) suda.

27.5. Iduće pitanje jest mogućnost sporazumnog zahtjeva stranaka u odnosu na djelo koje je drugačije kvalificirano od onog za koje je podnesen istražni zahtjev i doneseno rješenje o provođenju istrage. Uzmimo opet primjer silovanja

⁴¹ Članak 1. Zakona o obveznim odnosima: "Radi stvaranja uvjeta za slobodan promet robe i obavljanje usluga na tržištu i zadovoljavanja materijalnih i drugih potreba građana te radi osiguravanja odgovornosti poduzeća i drugih sudionika u pravnom prometu za izvršavanje njihovih obveza, ovim se zakonom uređuju osnovne obvezne odnose (opći dio), ugovorni i drugi obvezni odnosi u prometu robe i usluga." Ugovor između državnog odvjetnika i okrivljenika ne sastavlja se niti radi jedne od svrha navedenih u čl. 1. ZOO.

⁴² U toj situaciji istražni sudac donosi rješenje kojim odbacuje zahtjev (analogno čl. 188. st. 6. ZKP).

iz čl. 188. st. 1. KZ. Ako državni odvjetnik procijeni da prikupljeni podaci i dokazi tijekom istrage upućuju na to da nije riječ o silovanju, već o bludnoj radnji, ima pravo disponirati svojim zahtjevom (podnijeti kasnije optužni akt za bludnu radnju). U tom smislu ne bi bilo zapreke da s okrivljenikom već tijekom istrage podnese zajednički zahtjev za izricanje umanjene kazne za bludnu radnju. Ne bi trebalo zbunjivati što je za bludne radnje predviđen skraćeni postupak (bez istrage). Odlučno je da je istraga pokrenuta i sve ono što bi se kretalo u okviru istog događaja na blažu kvalifikaciju moglo bi biti predmetom stranačkog sporazuma.⁴³ Ovdje je stvar procjene državnog odvjetnika, a pitanje eventualne manipulacije ili naprosto krive primjene zakona treba riješiti kroz hijerarhijski odnos odgovornosti zamjenika prema državnom odvjetniku.⁴⁴

28. Ročište na kojem istražni sudac odlučuje o sporazumnom zahtjevu je kontradiktorno ročište sa strankama.⁴⁵ To znači da stranke mogu predlagati prikupljanje dodatnih podataka na temelju kojih će odlučiti o sporazumnom zahtjevu. Te dokaze istražni sudac neće izvoditi na tom prethodnom kontradiktornom ročištu.⁴⁶ Okrivljenik na prethodnom ročištu mora biti upozoren na prava obrane, a na to ročište mora biti pozvan i oštećenik (čl. 189. st. 2. ZKP). Oštećenik mora biti upoznat sa svojim pravima (čl. 54. st. 4. ZKP).⁴⁷ Ako i nakon tog dodatnog prikupljanja podataka (provođenja istražne radnje) za stranke činjenica ostane sporna, istražni sudac će utvrditi da prikupljeni dokazi o činjenicama važnim za izbor i odmjeravanje kazne ne opravdavaju izricanje umanjene kazne i zatražiti da o zahtjevu odluči izvanraspravno vijeće (čl. 190.a st. 10. ZKP).

29. Istražni sudac odlučuje o prihvatljivosti stranačkog sporazuma, dakle kad je pregovorima dogovor između stranaka već postignut. Stoga proizlazi da sudjelovanje istražnog suca u sklapanju dogovora između stranaka nije prihvatljivo. Njegovo sudjelovanje spriječilo bi ga da objektivno procijeni prihvatljivost sporazuma, a moglo bi strankama poslati pogrešne poruke, pa čak biti tumačeno i kao presija na okrivljenika. Dojam njegove nepristranosti ozbiljno bi bio doveden u pitanje.

30. Istražni sudac mora paziti da je okrivljenik svjesno i voljno pristao na sporazum. Priznanje ili bilo koja druga izjava okrivljenika ne smije biti iznuđena (čl. 4. st. 3. ZKP, a i čl. 29. st. 3. Ustava RH). Ako istražni sudac posumnja u

⁴³ Prema tome, prihvatljivo je prekvalificirati silovanje u bludne radnje jer je riječ o istom događaju. Tako se ne bi moglo postupiti prekvalificiranjem silovanja u krađu jer je riječ o drugom, a ne drugačijem djelu.

⁴⁴ Upravo stoga američko rješenje o supervizoru koji bi nadgledao sporazume koje zamjenici predlažu čini se prihvatljivim.

⁴⁵ Krapac, 217.

⁴⁶ Id.

⁴⁷ Iz tih odredba slijedi da je prisutnost oštećenika i branitelja okrivljenika nužna za održavanje ročišta za izricanje sporazumne presude (usp. Krapac, 212).

volju okrivljenika, tražit će da o zajedničkom zahtjevu stranaka odluči izvanraspravno vijeće (čl. 190.a st. 10. ZKP).

30.1. Istražni sudac dostavlja zahtjev izvanraspravnom vijeću županijskog suda analogno formi neslaganja iz čl. 190. st. 2. ZKP.⁴⁸ Odluke izvanraspravnog vijeća također su analogne odlukama u povodu izraženog neslaganja (čl. 190. st. 2. i 3. ZKP). Izvanraspravno vijeće može rješenjem prihvatiti neslaganje i odbiti sporazumni zahtjev kao neosnovan.⁴⁹ O žalbi protiv tog rješenja odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske. Ako izvanraspravno vijeće smatra da nema osnova za neslaganje istražnog suca, odnosno da je sporazumni zahtjev stranaka osnovan, donosi presudu na temelju tog zahtjeva.⁵⁰ O žalbi protiv te presude odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske jer je riječ o odluci županijskog suda iz čl. 21. toč. 1. ZKP.

30.2. U tom smislu, druga rečenica čl. 190.a st. 10. ZKP koja govori o rješenju izvanraspravnog vijeća županijskog suda kao odluci o neslaganju istražnog suca sa sporazumnim zahtjevom stranaka očito se odnosi na rješenje kojim bi izvanraspravno vijeće prihvatilo neslaganje istražnog suca i odbilo zahtjev stranaka. Prihvaćajući zahtjev stranaka, suprotno neslaganju istražnog suca, izvanraspravno vijeće može donijeti sporazumnu presudu (v. gore i bilj. 50). Stoga navedena druga rečenica koja ne spominje presudu očito predstavlja nespretnost zakonskog teksta.

30.3. Isto tako, nespretnost je i zadnja rečenice u stavku 10. koja navodi da sporazumni zahtjev ne može biti ponovljen na glavnoj raspravi. Ta rečenica mogla bi ostaviti dojam da je sporazumni zahtjev moguće podnijeti i na glavnoj raspravi nakon podizanja optužnice. To je vrlo dvojbeno. Prema odredbi stavka 1. sporazumni zahtjev može biti podnjet do završetka istrage. Zakon nigdje ne spominje mogućnost podnošenja sporazumnog zahtjeva nakon podnošenja optužnice. Očito je stoga da je zadnja rečenica čl. 190.a st. 10. redakcijska pogreška.⁵¹

⁴⁸ V. mr. sc. Zdenko Konjić i suradnici: Kazneni postupak, Priručnik obrazaca za praktičnu primjenu općih odredaba i odredaba prethodnog postupka Zakona o kaznenom postupku, Naklada Ljevak, Zagreb, 2002, str. 305.

⁴⁹ *Ib.*, str. 309.

⁵⁰ Analogno situaciji kod izraženog neslaganja istražnog suca. Ako je istražni sudac izrazio neslaganje s istražnim zahtjevom, a izvanraspravno vijeće smatra da je istražni zahtjev osnovan, ono ne vraća spis istražnom sucu s uputom da istražni sudac donese rješenje o provođenju istrage, već samo donosi rješenje o provođenju istrage.

⁵¹ Postoji objašnjenje te pogreške. Naime, sporazumni zahtjev je u prijedlogu ZKP bio smješten u stadij nakon podnošenja optužnice i vezan uz održavanje tzv. pripremnog ročišta za glavnu raspravu (čl. 284.r prijedloga ZKP). U kasnijoj fazi i pri donošenju Zakona pripremono ročište u potpunosti je otpalo, a sporazumni zahtjev "premješten" je u istragu. No, zaostala je rečenica o nemogućnosti ponavljanja sporazumnog zahtjeva na glavnoj raspravi, a to je rješenje bilo vezano uz postupanje na pripremnom ročištu za glavnu raspravu ako predsjednik vijeća na pripremnom ročištu nađe da nema uvjeta za prihvaćanje sporazumnog zahtjeva.

31. Ako istražni sudac prihvati sporazumni zahtjev stranaka, na ročištu sa strankama izriče presudu. U presudi ne smije izreći drugu vrstu ili veću mjeru kazne od jedne trećine gornje granice propisane zakonom (čl. 190.a st. 7. ZKP). Može li istražni sudac izreći veću mjeru kazne nego su je stranke sporazumno predložile? Striktnim čitanjem citiranog članka odgovor bi bio potvrđan jer Zakon određuje da kazna ne smije biti veća od jedne trećine gornje propisane kazne. Međutim, presuda s većom mjerom kazne od one koju su stranke suglasno predložile bila bi suprotna zajedničkom sporazumu stranaka. Uz to, sporazumna presuda u istrazi jedan je od Zakonom predviđenih oblika sporazumijevanja tužitelja i okrivljenika. Za drugi oblik sporazumne presude u skraćenom postupku zakon izričito određuje da sudac ne smije izreći...*niti veću mjeru kazne od predložene* (čl. 442. st. 5. ZKP). I odredbe o kaznenom nalogu kao trećem obliku sporazumijevanja propisuju da sudac ne smije izreći drugu kaznu ili mjeru osim one koju je u zahtjevu stavio državni odvjetnik (čl. 448. st. 2. ZKP). Zbog ta tri razloga moglo bi biti prihvaćeno da niti istražni sudac ne smije izreći veću mjeru kazne od one koje su stranke sporazumno predložile. Takvom presudom ne bi išao u korist niti jedne stranke, ona bi bila suprotna njihovom sporazumu. Istražni sudac možda bi mogao izreći manju mjeru od predložene. To je također suprotno sporazumu, ali ako prihvatimo stav da istražni sudac ne smije izreći veću mjeru kazne, *arg. a contrario* mogao bi ići na blažu mjeru. Uz to, takva bi odluka bila u korist okrivljenika, dakle barem jedne stranke, a državnom odvjetniku ostalo bi pravo na žalbu zbog takve odluke.

32. Sporazumna presuda koju donosi istražni sudac mora sadržavati sve elemente osuđujuće presude iz čl. 355. ZKP. Zakon propisuje obvezno oslobađanje okrivljenika od dužnosti plaćanja troškova kaznenog postupka ako su stranke podnijele zajednički zahtjev (čl. 190.a st. 7. ZKP). Presudu istražni sudac objavljuje odmah, a pisano je mora izraditi u roku od osam dana od objave. Pisani otpравak presude sadrži uvod i izreku (čl. 190.a st. 9. i čl. 359. st. 2-5. ZKP) te obrazloženje koje sadrži samo okolnosti pomoću kojih je istražni sudac odmjerio sankciju (zakon kaže *kaznu*, ali nema sumnje da mora biti obrazloženo i izricanje neke druge kaznenopravne snakcije; npr. uvjetne osude).

33. Protiv sporazumne presude u istrazi iznimno je dopuštena žalba zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, i to samo ako je okrivljenik za dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje saznao nakon donošenja presude (čl. 190.a st. 9. ZKP). Iz dikcije tog članka proizlazi da je moguće podnijeti žalbu i zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, a i zbog odluke o kazni. Ako prihvatimo da istražni sudac može izreći samo manju mjeru kazne, a ne i veću od predložene, onda bi tu u obzir došla žalba državnog odvjetnika. Teško je zamisliti da bi okrivljenik podnosio žalbu zbog izrečene blaže kazne.

34. Vidjeli smo da o žalbi protiv presude koju bi donijelo izvanraspravno vijeće županijskog suda nakon neslaganja istražnog suca s podnesenim sporazumnim zahtjevom stranaka odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske. Isti sud odlučuje i o žalbi na sporazumnu presudu koju izrekne istražni sudac. Izvanraspravno vijeće županijskog suda ne bi bilo nadležno odlučivati protiv te presude jer ono odlučuje o žalbama na **rješenja** istražnog suca, a ne o žalbama na sporazumnu presudu istražnog suca.⁵² Nadležnost Vrhovnog suda ovdje izvire iz čl. 21. toč. 1. ZKP koji određuje da je Vrhovni sud Republike Hrvatske nadležan odlučivati u drugom stupnju o žalbama protiv **odluka** županijskih sudova.

V. ZAKLJUČNE NAPOMENE

35. Usporedbom američkog modela i naše sporazumne presude u istrazi mogu se uočiti sličnosti i razlike tih dvaju modela. Te razlike nisu od odlučne važnosti za oživotvorenje ove novine u našoj praksi. Zato bi ovdje možda bilo potrebno naznačiti glavne motive prihvaćanja te novine, odnosno iz kojih bi razloga ovaj model mogao odgovarati glavnim procesnim sudionicima u kaznenom postupku.

36. **Za (istražnog) suca** glavni je motiv oživotvorenje načela ekspeditivnog vođenja kaznenog postupka (čl. 10. st. 1. ZKP). Donošenje sporazumne presude u istrazi doista predstavlja doprinos pravu okrivljenika da u najkraćem roku bude izveden pred sud i da postupak bude proveden bez odugovlačenja.

36.1. Ne smije biti zanemaren niti praktični učinak jer sporazumna presuda znači završen spis predmeta. Ako do prijedloga stranaka za donošenje sporazumne presude dođe u ranijoj fazi istrage, dok još nisu prikupljeni svi dokazi koji bi trebali u istrazi biti prikupljeni, otpada nužnost prikupljanja daljnjih dokaza. Spis je brže riješen, potrošeno je manje vremena nego da je provedena cjelokupna istraga i istražnom sucu ostaje više vremena za ostale spise.

36.2. To osobito ako je riječ o pritvorskom predmetu. Zakon traži žurno postupanje ako je okrivljenik u pritvoru. Riješen spis na taj način dopušta više vremena za druge pritvorske spise, okrivljenik vrlo vjerojatno izlazi iz pritvora, pritvorska ustanova ima jedno mjesto više, troškovi su manji. Uz to, istražni sudac na taj način pridonosi učinkovitosti pravosuđa u cjelini.

37. **Za (zamjenika) državnog odvjetnika** ova presuda znači jedan spis predmeta manje. Ti spisi traže manje rada, nema rasprave i ostaje više vremena za druge spise. Uz velik broj spisa i relativno nedovoljne resurse, veći broj spisa riješenih sporazumnom presudom ostavlja više vremena za važnije spise.

⁵² Članak 17. toč. 2. Zakona o sudovima propisuje da županijski sudovi rješavaju o žalbama protiv rješenja istražnog suca.

37.1. Posebna beneficija je osigurana osuda. Bez obzira na broj i snagu dokaza, ishod suđenja je nepredvidljiv. Postupak može trajati dugo, biti skup a tužitelj ipak može izgubiti. Sporazumna presuda uvijek znači proglašenje okrivljenika krivim, odnosno ishod postupka koji tužitelj preferira.

37.2. Postizanjem sporazuma tužitelj lakše utječe na kreiranje kaznene politike. Iako taj utjecaj tužitelji imaju i kroz žalbe, ovdje je sve brže i jednostavnije. Vaganjem svih odlučnih okolnosti i vještim pregovaranjem, državni odvjetnik može "ishoditi" kaznenopravnu sankciju koju smatra opravdanom. Čak i ako prijedlog ponešto odudara od prosječne sankcije za konkretno djelo ili od mišljenja suca, teško da će istražni sudac odbiti sporazumni prijedlog i ne završiti spis (ako su ispunjeni svi zakonom predviđeni uvjeti).

38. **Za okrivljenika** glavni je motiv blaža sankcija od one koja bi mogla biti izrečena ako bude osuđen nakon glavne rasprave. Ukidanje pritvora iduća je beneficija okrivljenika. Ako je okrivljenik u pritvoru, a istražni sudac prihvati sporazumni prijedlog za izricanje uvjetne osude ili druge kaznenopravne sankcije nakon koje slijedi ukidanje pritvora, interes okrivljenika je jasan.

38.1. Brzo rješenje spora također može biti motiv okrivljenika. Podizanje optužnice može predstavljati opterećenje i stres. Postizanje nagodbe i sporazumna presuda eliminira podizanje optužnice, a time i dodatno opterećenje i stres. Postupak do glavne rasprave može biti dug i obično je veći stres nego pregovori s državnim odvjetnikom.

38.2. Ušteda vremena, troškova i briga. Postupak nakon podizanja optužnice pa do pravomoćnog okončanja može trajati dugo. Priprema za glavnu raspravu i aktivnosti vezane uz postupak troše vrijeme i novac (troškovi odvjetnika i dr.). Ishod postupka je neizvjestan, mogućnost osude i na kaznu zatvora postoji i sve to predstavlja dodatno psihičko opterećenje koje može biti izbjegnuto sporazumnom presudom.

38.3. Izbjegavanje medijskog praćenja predmeta. Javne osobe, "obični" ljudi čija zarada i ugled ovise o reputaciji koju imaju u zajednici i ljudi koji ne žele neugodnosti svojoj obitelji i prijateljima mogu prije odabrati način okončanja postupka sporazumnom presudom kako bi izbjegli pažnju javnosti. Sporazum stranaka također može privući pažnju medija, ali ta novost živi kraće nego ako je riječ o višekratnom praćenju glavne rasprave koja traje. Uz to, novinari će manje istraživati prošlost okrivljenika. Postupak je kraći, interes javnosti je manji, pozornost također, pa medijski nije zanimljivo istraživati detalje koji bi u duljem postupku vjerojatnije isplivali na površinu.

38.4. Konačno, okrivljenik može imati motiv u zaštiti suodgovornih. Strana iskustva pokazuju da okrivljenici ponekad priznaju krivnju za nekog drugog ili kako bi što prije završili postupak da drugi koji bi mogli biti suodgovorni ne budu predmetom istrage.

39. Osim tih, postoje i druge okolnosti koje mogu pridonijeti prihvaćanju ovog novog instituta našeg kaznenog procesnog prava. One će ovisiti o okolnostima konkretne situacije i o omjeru utrošenih resursa s mogućim beneficijama (*cost-benefit* analiza). Model zaslužuje inicijalno prihvaćanje, između ostalog navedenog i stoga što se teško može prihvatiti da bi njegova primjena značila nepotrebno ograničenje okrivljenikovih prava u kaznenom postupku.

LITERATURA

- 1 *Bench Book for United States District Court Judges*, Third Edition, Federal Judicial Center, Volume 1, 1986.
- 2 Craig M. Bradley: *Criminal Procedure – a World Wide Study*, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, USA, 1999.
- 3 Penny Darbyshire: *The Mischief of Plea Bargaining and Sentencing Rewards*, Criminal Law Review, Novembar 2000.
- 4 Eisen & Rooney: *Guilty Pleas*, The Georgetown Law Journal, May, 2002.
- 5 Richard S. Fane: *Comparative Criminal Justice as a Guide to American Law reform: How Do the French Do It, How Can we Find Out, and Why Should We Care?*, California Law Review, 78, 1990.
- 6 Federal Criminal Code and Rules, West Group, 1999 Edition.
- 7 Joachim Herrmann: *Bargaining Justice - A Bargain for German Criminal Justice?*, The University of Pittsburgh Law Review, 53/1992.
- 8 Željko Horvatić: *Novo hrvatsko kazneno pravo*, Organizator, Zagreb, 1997.
- 9 Zdenko Konjić i suradnici: *Kazneni postupak, Priručnik obrazaca za praktičnu primjenu općih odredaba i odredaba prethodnog postupka Zakona o kaznenom postupku*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2002.
- 10 Davor Krapac: *Engleski kazneni postupak*, Pravni fakultet u Zagrebu, 1995.
- 11 Davor Krapac: *Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava*, Narodne novine, Zagreb, srpanj 2002.
- 12 LaFare, Israel & King: *Criminal Procedure*, Third Edition, West Group, St. Paul, Minn., 2000.
- 13 *U.S. Department of Justice, Office of Justice Program: Compendium of Federal Justice Statistics*, 2000, August 2002.
- 14 *Twenty-Fourth Annual Review of Criminal Procedure*, The Georgetown Law Journal, Volume 83 Number 3 March-April 1995.

Summary

JUDGEMENT ON THE PARTY'S REQUEST IN INVESTIGATION

Judgement on the party's request in investigation is a new model of completing a criminal proceeding in the Croatian criminal procedure. The primary goal of introducing the model in the criminal system is to increase the efficiency of the judiciary. The legal conditions and provisions regarding plea agreement are set out in Article 190 a) of the Law on Criminal Procedure. However, the procedure of plea bargaining between the state attorney and the defendant is not prescribed by the Law, except for the fact that the state attorney may not "build up" a charge against the defendant in order to achieve a better position in the negotiation. The American experience in plea bargaining might help in understanding the nature of a plea agreement. Although there are a number of differences between the two systems, there are sufficient similarities to allow for potential uncertainties in everyday procedure to be clarified.

The way the model of plea agreement is set out in the Law does not allow doubts to be raised concerning restrictions of defendants' rights in criminal proceedings.

372. str. prazna